

²blackdot

“Esasen konu hep 2 nokta arasındadır”

Haftalık Politik ve Jeopolitik Gelişmeler

07 Nisan 2025

TEMA GRUP

Bu hizmet size **2blackdot** ve **Tema Grup** tarafından ücretsiz verilmektedir. **Bu yazılanlar yatırım tavsiyesi değildir.**

Hazırlayan: **Hakan Çalışkantürk**

2twoblackdots@gmail.com

<https://www.2blackdots.com>

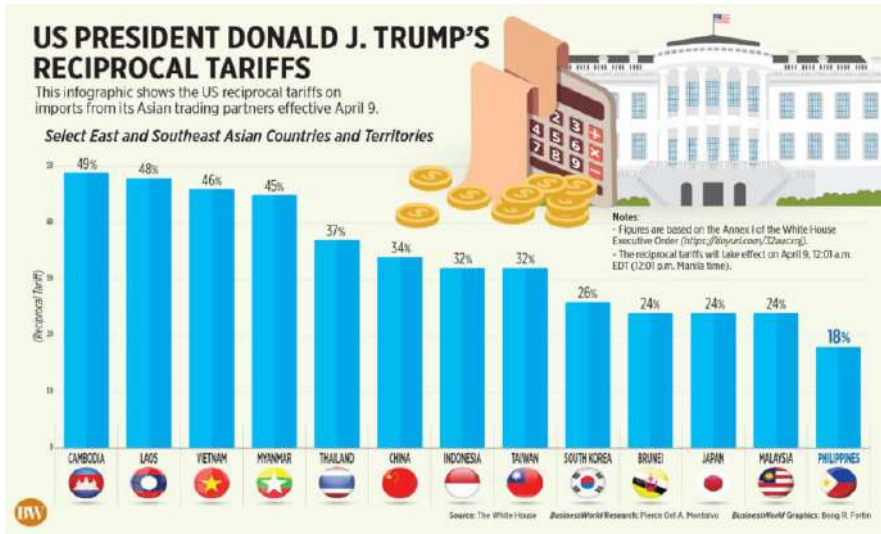
*** **Yasal Uyarı:***** Burada yer alan yatırım bilgi, yorum ve tavsiyeleri yatırım danışmanlığı kapsamında değildir. Yatırım danışmanlığı hizmeti; aracı kurumlar, portföy yönetim şirketleri, yatırım ve kalkınma bankaları ile müşteri arasında imzalanacak yatırım danışmanlığı sözleşmesi çerçevesinde ve yetkili kuruluşlar tarafından kişilerin risk ve getiri tercihleri dikkate alınarak kişiye özel olarak sunulmaktadır. Burada yer alan yorum ve tavsiyeler ise genel niteliktedir. Bu yorum ve tavsiyeler mali durumunuz ile risk ve getiri tercihlerinize uygun olmayabilir. Bu nedenle sadece burada yer alan bilgilere dayanarak yatırım kararı verilmesi beklentilerinize uygun sonuçlar doğurmayabilir. Gerek bu yayındaki gerekse bu yayında kullanılan kaynaklardaki hata ve eksikliklerden ve bu yayındaki bilgilerin kullanılması sonucundaki yatırımcıların ve/veya ilgili kişilerin uğrayabilecekleri doğrudan ve/veya dolaylı zararlardan, ka r yoksunluğundan, manevi zararlardan ve her ne şekilde ve surette olursa olsun üçüncü kişilerin uğrayabileceği her türlü zarardan dolayı **2blackdot** ve **Hakan Çalışkantürk** sorumlu tutulamaz.

DONALD TRUMP'IN YENİ GÜMRÜK TARİFELERİ SONRASI KÜRESEL EKONOMİK, JEOPOLİTİK DURUM VEMUHTEMEL GELİŞMELER ÜZERİNE GÜNCEL BİR ANALİZ

Yeni Tarifelerin Tanımı ve Kapsamı

2025 yılı başında ABD Başkanı Donald Trump, küresel ticaret sisteminde büyük bir sarsıntı yaratan yeni gümrük tarifelerini yürürlüğe koydu. Bu tarifeler, tüm ülkelerden ABD'ye yapılan ithalatın geneline %10'luk "taban" vergi getiriyor ve ABD'nin en büyük ticaret ortaklarının birçoğu için bundan da yüksek oranlar içeriyor. Örneğin Avrupa Birliği'nden gelen ürünler için gümrük vergisi %20'ye, Çin menşeli mallar için ise %34'e çıkarıldı ve **böylece Çin'e uygulanan toplam yeni vergi oranı %54'e ulaştı**. Yeni düzenlemeye göre Kanada ve Meksika gibi ABD'nin yakın ticaret ortakları taban tarifeden muaf tutulmuş olsa da Kuzey Amerika ticaret anlaşması kurallarına uymayan bazı ürünleri için %25'e varan vergiler uygulanmaya devam ediyor. Trump yönetimi ayrıca ham petrol, farmasötik ürünler ve yarı iletkenler gibi stratejik sayılan bazı kalemleri şimdilik tarifelerin dışında bırakarak bin kadar ürün grubuna muafiyet tanımış durumda.

Yeni tarifeler, II. Dünya Savaşı sonrası oluşan karşılıklı müzakereye dayalı gümrük rejimini fiilen reddeden tek taraflı bir adım olarak tanımlanmaktadır. Trump, ilk döneminde de benimsediği "mütekabiliyet" ilkesini daha da ileri taşıyarak, diğer ülkelerin ABD ürünlerine koyduğu engelleri dengelemek için bu vergileri uyguladığını belirtti. Bu tutum, ABD'nin dış ticaret ilişkilerinde köklü bir yeniden ayarlamaya gittiğini ve ticaret politikasını açık pazardan korumacı bir çizgiye kaydırıldığını gösteriyor.

Küresel Piyasalardaki İlk Tepkiler

Trump'ın yeni tarifeleri açıkladığı günden bu yana küresel piyasalarda sert dalgalanmalar ve satış dalgası yaşandı. Haberlerin hemen ardından dünya borsalarında değer kayıpları hızlanırken, yatırımcılar artan resesyon riskine karşı güvenli liman olarak görülen devlet tahvillerine yöneldi. ABD'de S&P 500 endeksi sadece iki günde 5 trilyon dolarlık bir değer kaybına uğradı ve bu, borsalar tarihinde rekor düzeyde bir düşüş olarak kayda geçti. Teknoloji hisseleri Nasdaq endeksinde ayı piyasasına¹ girerken, Dow Jones Sanayi Endeksi de kısa sürede rekor seviyelerinden %10'un üzerinde geriledi.

Avrupa ve Asya borsaları da bu gelişmeye paralel olarak haftalık bazda pandemi döneminden bu yana en sert kayıplarını yaşadı; örneğin Tokyo borsasında banka hisselerindeki çöküş, Japonya'da endeksleri yıllardır görülmemiş düzeyde aşağı çekti. Emtia fiyatları da bu gelişmelere duyarlı bir tepki verdi. Küresel ekonomik aktivitenin yavaşlayacağı beklentisiyle petrol ve sanayi metallerinin fiyatları hızla düşüşe geçti. ABD ham petrol fiyatları birkaç gün içinde keskin biçimde gerilerken, bakır gibi endüstriyel metallerde de benzer düşüşler gözlemlendi (bu durum, tarifelerin küresel talebi zayıflatacağı yönündeki kaygıları yansıtıyordu).

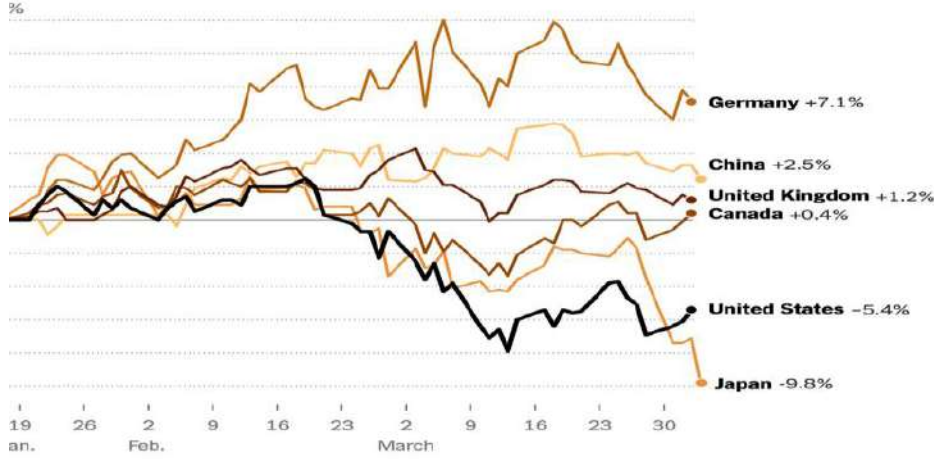
Öte yandan, belirsizlik dönemlerinde geleneksel güvenli liman görülen ABD Hazine tahvillerine talep arttı; 10 yıllık tahvil getirileri son altı ayın en düşük seviyesi olan %3.86'ya kadar geriledi. Küresel yatırımcılar, tarife hamlesinin ekonomi üzerinde yaratacağı tahribatın boyutunu kestirmeye çalışırken, bazı risk göstergeleri hızla yükseldi: Wall Street'in "koru endeksi"² olarak bilinen VIX, %40'ın üzerine çıkarak son 5 yılın en yüksek kapanışını yaptı ve piyasalarda panik satışlarını tetikleyecek seviyelere yaklaştı.

Tahvil, hisse ve emtia piyasalarındaki bu oynaklıkla birlikte döviz piyasaları da ilk şoku yaşadı. Tarife haberleriyle euro/dolar kurunda volatilité iki yılın zirvesine çıkarken euro, dolara karşı %1 değer kaybetti. Dolar endeksi ise haber akışına bağlı olarak alışılmadık dalgalanmalar gösterdi; yatırımcıların ABD ekonomisine dair kaygıları bir ara doları zayıflatırken, ardından güvenli liman talebiyle kısmen toparlandığı görüldü.

¹ Ayı piyasası ya da diğer adıyla "bear market", fiyatların düşüş trendinde olduğu dönemi ve karamsarlığın hâkim olduğu piyasayı simgeler. Bir finansal ürünün ayı piyasasına girdiğini söyleyebilmek için, önce ana trendin aşağı yönlü olması, bununla birlikte bir önceki tepe seviyesinden yüzde 20 aşağı yönlü bir hareket olması gerekir. (<https://www.halkbank.com.tr/tr/blog/ayi-piyasasi-nedir.html>)

² VIX veya volatilité endeksi, piyasada örtük olan ve kısa bir süre içerisinde gözlemlenebilen bir oynaklık veya değişkenlik ölçüsüdür. İlk kez 1993 yılında Chicago Opsiyon Borsası (CBOE) tarafından, ABD borsasının 30 günlük beklenen volatilitésini ölçmek için oluşturulmuştur.

Genel olarak piyasalardaki bu ilk hafta performansı, 2020'den bu yana en büyük haftalık kayıplarla sonuçlandı: S&P 500 hafta boyunca %9 civarında düşerken, küresel hisse senetleri toplamda pandemi döneminden beri en kötü haftalık performansı sergiledi. Bu tablo, yeni tarife hamlesine karşı küresel piyasalarda adeta bir “şok ve endişe” durumu oluştuğunu göstermektedir.

<https://www.nytimes.com/2025/04/02/business/trump-tariffs-global-stock-markets.html>

Başlıca Ülkelerin Ekonomik ve Siyasi Tepkileri

Trump'ın tarife kararına karşı dünya genelindeki hükümetler ve liderler farklı ekonomik ve siyasi tepki stratejileri izlemeye başladı. Başlıca aktörlerin ilk tepkileri ve pozisyonları şöyle özetlenebilir:

- ABD (Washington):** Yeni tarifeler, bizzat ABD yönetiminin politika tercihi olduğu için doğrudan “tepki” yerine iç siyasi yansımalar doğurdu. Trump, tarife kararından geri adım atmayacağını vurgulayarak bunu “**ülke tarihinin en büyük ticari hamlesi**” diye niteledi ve “Bu bir ekonomik devrim, kazanacağız” diyerek tabanını motive etmeye çalıştı. Beyaz Saray, piyasalardaki çalkantıyı geçici bir “ayarlar dönemi” olarak tanımlayıp uzun vadede üretim ve yatırımın ABD'ye kayacağı yönünde iyimser mesajlar verdi. Ancak Amerikan siyasetinde bazı çatlak sesler de yükseldi: **Cumhuriyetçi Senatör Ted Cruz gibi Trump destekçileri bile trilyonlarca dolarlık tüketici vergisi anlamına gelecek bu tarifelerin ABD ekonomisine “muazzam riskler” taşıdığını açıkladılar.** Federal Rezerv Başkanı Jerome Powell ise tarifelerin beklenenden büyük olduğunu, enflasyon baskısını artırıp büyümeyi yavaşlatabileceğini belirtip ekonomide belirsizliğin yatırım kararlarını zaten duraklattığını vurguladı. Trump, Powell'ın bu temkinli tutumuna rağmen kamuoyu önünde Merkez Bankası'na “**Faizleri indir, Jerome, oyun oyna!**” diyerek baskı uygulayarak para politikasına da müdahil olmaya çalıştı. Kongre cephesinde, Demokratlar tarifeleri sert dille eleştirirken, bazı Cumhuriyetçiler sınırlı da olsa karşı adım attı (örneğin Senato, Kanada'ya yönelik yeni tarifelerin iptalini öngören bir tasarıyı kısmen onayladı). Yine de genel olarak ABD yönetimi kararı savunma pozisyonunda kaldı ve Trump, Florida'daki golf kulübünden attığı mesajlarla halktan “sabırlı olmasını” isteyip sonunda ABD ekonomisinin “tarihî bir zafer” kazanacağını iddia etti.
- Çin (Pekin):** En sert tepki, beklendiği üzere Çin'den geldi. Pekin yönetimi, Trump'ın hamlesini “piyasa konuştu” diyerek eleştirdi ve Washington'a “eşit koşullarda istişare” çağrısı yaptı. Çin Dışişleri Bakanlığı Sözcüsü Guo Jiakun, ABD borsalarındaki sert düşüşe atıfla “**Piyasa konuşmuş, Trump'ın tarifelerini reddetmiştir**” açıklamasını yaptı ve ABD'yi soğukkanlı olmaya davet etti. Eşzamanlı olarak Çin, misilleme adımlarını derhal devreye soktu: **ABD menşeli tüm ürünlere %34 ek vergi getiren kapsamlı tarifeler açıkladı ve ABD'nin yüksek teknoloji sektörünü hedef alarak bazı nadir toprak elementlerinin ihracatına kısıtlama getirdi.** Ayrıca Çin, ABD'li belirli şirketleri “**güvenilmez kuruluşlar listesine**” ekleyerek özellikle Tayvan'a silah satışında yer alan Amerikan firmalarına karşı yaptırım uygulayabileceğinin sinyalini verdi. Çin'de iş dünyası örgütleri, üyelerine yeni pazarlar bulmak üzere birlik olma çağrısı yaparken, ABD tarifelerinin Amerikan enflasyonunu artırıp resesyon riskini yükselteceğini vurgulayan açıklamalar yayımladılar. **Pekin, krizi tırmandırmaktan ziyade ABD ile müzakereye açık olduğunu belirtse de “eşitlik zemini” şartını öne sürerek, zorlayıcı yöntemlere boyun eğmeyeceği mesajını net biçimde verdi.**
- Avrupa Birliği (Brüksel):** ABD tarifeleri, Avrupa'da hem ekonomik hem de siyasi açıdan şok etkisi yaratmakla birlikte, AB'den ölçülü fakat kararlı bir tepki geldi. **AB Komisyonu'nun Ticaret Komiseri Maros Sefçovič, ABD Ticaret Bakanı ve Ticaret Temsilcisi ile acil görüşmeler yaparak “Bu tarifelerin haksız ve zararlı olduğunu” dile getirdi ve AB'nin müzakereye açık ancak çıkarlarını korumaya da hazır olduğunu ifade etti.** “ABD tarifeleri zarar veriyor, gerekirse kendimizi savunacağız” diyen Sefçovič'in açıklaması, AB'nin itidal ile karşılık verme niyetini yansıttı. Bununla birlikte AB içinde tepkiler bir ölçüde bölündü: Fransa gibi bazı üyeler daha sert karşılık verilmesini savunurken (**Cumhurbaşkanı Emmanuel Macron firmalara ABD'ye yatırımları dondurma çağrısı yaptı**), İrlanda, İtalya, Polonya ve İskandinav ülkeleri gibi diğerleri ise misillemeyle tansiyonu yükseltmekten kaçınmak gerektiğini vurguladılar. Nitekim Fransa Maliye Bakanı Eric Lombard, ABD'ye aynıyla karşılık verecek tarife adımlarının “**Avrupalı tüketiciye de zarar vereceği**” uyarısında bulundu. Şimdilik AB, diplomasi ve müzakere yolunu ön plana çıkarırken bir yandan da Dünya Ticaret Örgütü (DTÖ) nezdinde hukuki girişimler ve ABD'ye karşı dengeli misilleme listeleri hazırlığı gibi seçenekleri değerlendiriyor. Avrupa cephesi, küresel ticaret sisteminin korunması gerektiğini vurgulayarak çok taraflılığı savunan bir söylem geliştirdi. Almanya ve diğer ihracatçı AB ekonomileri, ticaret savaşının tırmanmasının önlenmesi için ABD ile anlamlı bir diyalog kurulması çağrısında bulundular. Bununla birlikte AB, gerektiğinde ABD ürünlerine yönelik seçici tarifeler veya kısıtlamalarla karşılık vermek üzere hazırlık yapmaya başladı.

- **Japonya (Tokyo):** ABD'nin tarifeleri Japonya'ya da ciddi şekilde endişelendirdi. Başbakan Shigeru Ishiba, gelişmeyi “**ulusal kriz**” olarak nitelendirdi; zira tarifelerin özellikle otomotiv gibi kritik sektörlerde Japon ihracatını vuracağı ve finans piyasalarında güvensizlik yarattığı düşünülüyor. Tokyo borsasında banka hisselerinin çakılması, Japonya piyasalarını yıllardır görülmeyen düzeyde sarsarak hükümet üzerindeki baskıyı artırdı. Japonya, ABD ile açık bir ticaret savaşına girmek istemediğinden diplomatik çözüm arayışına ağırlık verdi. **Başbakan Ishiba, Trump ile telefon görüşmesi talep ederek %24'lük verginin uygulamaya girmemesi veya düşürülmesi için doğrudan lobi faaliyetine girişti.** Japon yetkililer, ABD'nin güvenlik alanındaki yakın müttefiki olmaları nedeniyle ticaretle de özel bir muamele görmeyi umduklarını dile getiriyor. Ancak Trump yönetimi şimdilik Japonya'ya da tarifelerden muaf tutmadığı için **Tokyo, ABD'ye karşı kısıtlı da olsa misilleme adımlarını değerlendiriyor.** Japonya'nın elindeki seçenekler arasında DTÖ (Dünya Ticaret Örgütü) platformunu kullanmak, ABD'den yapılan tarımsal ürün ithalatını alternatif kaynaklara kaydırmak veya bazı Amerikan şirketlerine yönelik denetimleri sıkılaştırmak gibi yöntemler sayılıyor. **Fakat güvenlik ittifakına zarar vermektan çekinen Japon hükümeti, şimdilik sessiz diplomasiyi ve ABD ile yeni bir ticaret müzakeresini zorlama yolunu tercih etmiş durumda.**
- **Güney Kore (Seul):** Trump'ın tarife hamlesi, Güney Kore için de zorlu bir denge sınavı anlamına geliyor. Seul yönetimi, bir yandan ABD ile yakın güvenlik müttefikliği (Kuzey Kore tehdidi nedeniyle) nedeniyle Washington'la açıktan bir ticaret çatışmasına girmek istemezken, diğer yandan başta elektronik ve otomotiv olmak üzere Kore ihracatına gelecek gümrük yükünün ekonomilerine zarar vereceğinden endişeli. Güney Kore, 2018'de Trump'ın ilk tarife dalgasında ABD ile serbest ticaret anlaşmasını yeniden müzakere ederek çelik ihracatına kota getirilmesi karşılığında daha ağır tarifelerden kaçınabilmişti. **Benzer şekilde 2025 tarifelerine karşı da müzakere ve muafiyet arayışı güdüyorlar.** Hükümet, ABD Ticaret Temsilciliği ile temaslarını artırarak bazı kritik Kore ürünlerinin (örneğin otomobil kontenjanları veya yarı iletken parça ithalatı) yeni vergilerden muaf tutulmasını sağlamaya çalışıyor. Ayrıca Güney Kore Merkez Bankası, kur dalgalanmalarına karşı piyasaya gerektiğinde müdahale edeceği mesajını vererek Won üzerindeki baskıyı sınırlamaya çabılıyor. Seul, çok taraflı çözümlerden yana olduğunu dile getirip DTÖ nezdinde diğer etkilenen ülkelerle iş birliği sinyali verse de Washington'la ilişkilerin bozulmaması için oldukça temkinli bir diplomasi yürütüyor. **Güney Kore basınında, tarife krizinin uzun sürmesi halinde ABD'den daha fazla savunma sanayii ürünü alımı veya enerji ithalatı yaparak Trump'ı yatıştırma opsiyonlarının bile konuşulduğu belirtiliyor.** Genel olarak **Güney Kore'nin tepkisi, açık çatışmadan ziyade kontrollü pazarlık ve uyum sağlama çabası şeklinde özetlenebilir.**

Gelişmekte olan ülkeler: ABD'nin kapsamlı tarife uygulaması, büyük ekonomilerin dışında yükselen pazar ekonomilerini de etkilemeye başladı.

- **Brezilya,** ABD ile ticaretinde fazlaca açık vermeyen (hatta ABD'ye karşı ticaret fazlası olan) bir ülke olmasına rağmen ilk etapta %10'luk tarife dilimine tabi tutuldu. Bu durum, Brezilya yönetiminde hayal kırıklığı yaratırken, Devlet Başkanı Luiz Inacio, Lula da Silva'nın küresel platformlarda ABD'nin korumacı tutumunu eleştirmesine yol açtı. **Brezilya, Çin ile birlikte BRICS blokunda yer aldığından, gelişmekte olan ülkeler arasındaki dayanışmayı artırma ve alternatif ticaret kanalları oluşturma çabasına yönelme seçeneğini elinde tuttuğu sinyali verdi.** Nitekim Lula hükümeti, Çin ve Hindistan ile ticareti yerel para birimleriyle yapma gibi **dolar bağımlılığını azaltacak adımlar üzerinde duruyor.**
- **Hindistan,** ABD'nin tarifelerine daha temkinli ve dengeli yaklaştı. Başbakan Narendra Modi, bir tarafta ABD ile stratejik ortaklığı (Çin'e karşı denge unsuru olarak) sürdürmek istediğinden açık bir çatışmadan kaçınırken, diğer tarafta Hindistan'ın çıkarlarını korumak için bazı adımlar attı. Yeni Delhi yönetimi, ABD'den ithal edilen tarım ürünlerine ve belirli tüketim mallarına karşı sembolik tarifeler uygulamaya koyarak kendi kamuoyuna misilleme yaptığı mesajını verdi ancak bu adımları sınırlı tutarak Washington'la köprüleri atmaktan imtina etti. Hindistan, ABD ile yeni bir ticaret müzakeresi olasılığını açık tutup pazarlıkla bazı ürünlerini tarife dışı bırakmaya çalışıyor; örneğin sivil havacılık ve enerjide ABD'den daha fazla alım yapmayı teklif ederek, karşılığında Hint bilişim teknolojileri ve tekstil ürünlerine yönelik ABD vergilerinin düşürülmesini talep etme olasılığı yüksek.
- **Vietnam** ise tarife krizinde kendini bir anda ateş hattında buldu. Trump'ın Çin'e alternatif tedarik merkezi haline geldiği için birinci döneminde avantaj kazanan Vietnam, bu kez %46 gibi yüksek bir tarife tehdidi ile karşılaşınca hızla harekete geçti. Hanoi yönetimi, Trump tarifeleri açıklar açıklamaz Washington'la müzakere masasına oturmayı kabul eden ilk ülkelerden biri oldu ve **ABD'ye ihracatında tavizler vermeye hazır olduğunu sinyallini verdi.** Vietnam, tıpkı Güney Kore ve Japonya gibi, ABD ile ters düşmek yerine ikili anlaşmalarla özel muamele koparmaya yönelik bir strateji izliyor.
- **Endonezya, Tayland, Malezya** gibi gelişen Asya ekonomileri de hem benzer baskılar yaşamamak hem de ortaya çıkabilecek fırsatlardan yararlanmak adına pozisyonlarını gözden geçiriyorlar. **Bir kısmı, Çin'den kaçan yatırımcıları çekmek için vergi teşviklerini artırırken, bir kısmı da ABD ile ikili ticaret anlaşmaları yapmak üzere diplomatik temaslarını sıklaştırdı.**

Who is hit hardest by proposed US tariffs?

Reciprocal tariffs (%)

15 20 25 30 35 40 45 > Countries with 10% reciprocal tariffs

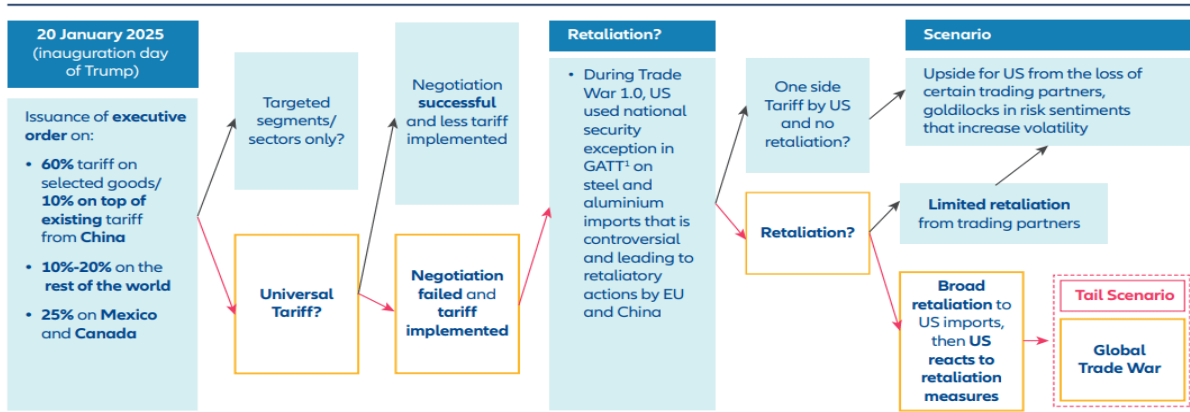

Source: The White House, United States
Pilot Kongresskommitee • April 2, 2025 | REUTERS

Küresel Ticaret Savaşlarının Yeniden Canlanması

Yeni gümrük tarifeleri, küresel çapta bir ticaret savaşının yeniden alevlendiği endişelerini doğrular nitelikte. 2018-2019 yıllarında ABD ile Çin arasında yoğunlaşan ticaret çatışması, Trump'ın başkanlık dönemi bitiminde kısmen durulmuş veya "ateşkese" girmişti. Ancak 2025'teki hamleyle birlikte ticaret savaşı, çok daha geniş bir cephede ve daha yüksek yoğunlukla geri döndü. ABD'nin 57 ülkeyi hedef alan tarife paketi, sadece Çin'i değil, yakın müttefikleri dahil neredeyse tüm büyük ekonomileri karşı hamleler yapmaya itti. Bunun sonucunda "**herkesin herkese gümrük duvarı ördüğü**" bir ortam belirmeye başladı: **Çin misilleme yapıyor, AB misilleme seçeneklerini tartışıyor, Kanada ve diğerleri kendi önlemlerini hazırlıyor**. Küresel ticaret sistemi, 1930'lardaki Büyük Buhran döneminden bu yana görülmemiş düzeyde korumacı uygulamalarla karşı karşıya. Nitekim Trump'ın tarifeleriyle ABD'nin gümrük duvarları son yüzyılın en yüksek seviyesine çıkmış durumda; bu artışlar, 1930'daki Smoot-Hawley tarifelerinden beri benzeri görülmemeyen bir korumacılık dalgasına işaret ediyor. **Bu gelişmeler, II. Dünya Savaşı sonrası inşa edilen çok taraflı ticaret düzeninin temel prensiplerinin aşıldığını ortaya koyuyor**. ABD'nin tek taraflı adımı, DTÖ'nün otoritesini ciddi biçimde zayıflattı; zira karşılıklı müzakereyle belirlenen tarifeler sistemi yerini büyük oranda güç mücadelesine bırakmış durumda. **Ülkeler, Trump'ın yaklaşımına yanıt olarak bir yandan ikili ve bölgesel ittifaklarla ticarete yeni bloklar oluşturma eğilimine girerek, diğer yandan da tedarik zincirlerini yeniden şekillendirme arayışına yönelme olasılıkları arttı**.

Çin ve Rusya gibi ülkeler, ABD'ye bağımlılığı azaltmak için birbirleriyle ve Asya-Pasifik'teki diğer ortaklarla ticareti artırma planları yaparken, AB ülkeleri de kendi aralarında veya Afrika, Latin Amerika gibi alternatif pazarlarla bağları güçlendirme stratejileri geliştiriyor. Tedarik zincirlerinde bölgeselleşme eğilimi devam ederken; şirketler, küresel ticaret savaşlarının kalıcı olabileceğini öngörerek üretimi daha fazla yakın coğrafyalara kaydırma (nearshoring) veya müttefik ülkeler içinde tutma (friend-shoring)³ yoluna gidebilir. Diğer taraftan, ticaret savaşının yeniden canlanmasıyla "**birbirine misilleme yapan kısır döngü**" riski de artmış durumda. Piyasalar, hükümetlerin art arda karşı önlemler alacağı ve bunun kontrolden çıkabileceği endişesini fiyatlıyor. Nitekim Londra'da piyasaları izleyen analistler, yatırımcıların "**dişe diş tarife savaşının**" henüz bitmeyeceğinden korktuklarını dile getiriyorlar. Uzayan bir ticaret savaşı, tarafların pozisyonlarını sertleştirip anlaşmazlığın ekonomi dışındaki alanlara da yayılmasına neden olabilir⁴. **Bu gelişmeler, küresel ekonomik düzenin bloklara bölünmesi ihtimalini gündeme getiriyor**. "Ticaret savaşları" terimi, artık sadece ABD-Çin çekişmesini değil, ABD ile Avrupa/Japonya gibi müttefikleri arasındaki gerilimi ve hatta gelişmekte olan ülkelerin büyük ekonomilere karşı birleşme çabalarını da kapsayan daha geniş bir olguyu tarif etmeye başladı. Sonuç olarak, 2025 itibarıyla dünya, **ticaret cepheleşmesinin yeniden norm haline geldiği** bir döneme girmiş bulunuyor ve bu durumun küresel büyüme, yatırım ve iş birliği üzerinde uzun vadeli iz bırakmasından endişe ediliyor.

<https://www.allianzgi.com/en/insights/outlook-and-commentary/new-world-re-order-trump-tariffs-reshape-supply-chains>

Kur Savaşları Dinamiği ve Etkileri

Ticaret savaşlarının kızışmasıyla birlikte gündeme gelen bir diğer rekabet alanı da "**kur savaşları**". Tarife hamleleri, ülkelerin döviz kuru politikalarını da stratejik bir araç olarak kullanmalarına yol açıyor. Trump'ın tarifeleri sonrasında, çeşitli ülkelerin merkez bankaları ve hükümetleri kurları kendi lehlerine yönlendirecek adımlar atmaya başladılar ya da bu yönde baskı ile karşılaştılar. ABD cephesinde, **Başkan Trump açıkça Federal Rezerv'den faiz indirimine gitmesini isteyerek doların değerini düşürmeye yönelik bir mesaj verdi**. Faiz indirimleri, normalde ekonomik yavaşlama beklentisiyle yapılan hamleler olsa da aynı zamanda doların diğer para birimleri karşısında zayıflamasına yol açarak ABD ihracatçılarına rekabetçi kılabılır. **Nitekim Trump, tam da bu nedenle FED'in "siyaset yapmayı bırakıp" faiz indirmesi gerektiğini savunarak para politikasını ticaret stratejisinin bir parçası haline getirmeye çalışıyor**.

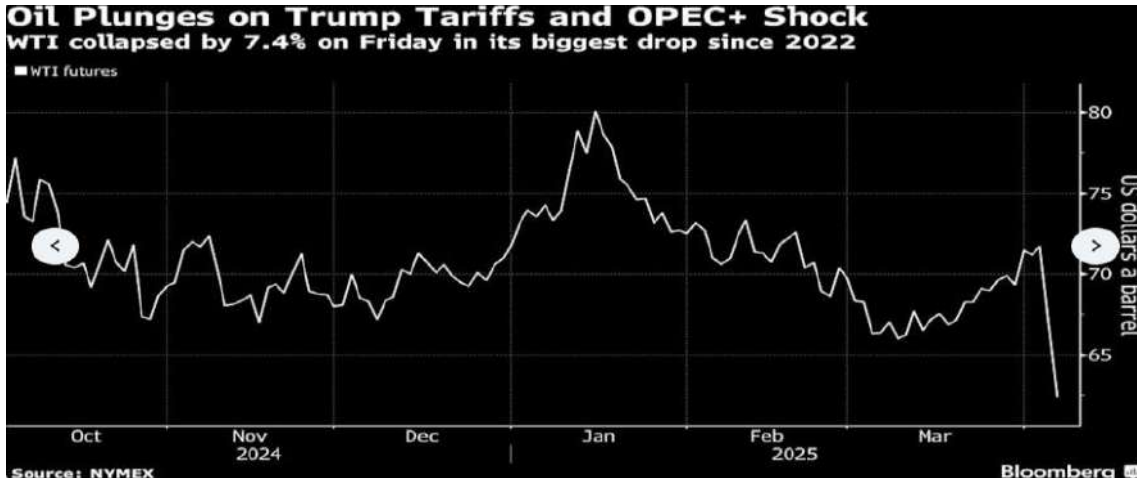
³ Nearshoring, iş süreçlerinin, özellikle de bilgi teknolojisi süreçlerinin, genellikle hedef ülke ile aynı sınırı paylaşan yakındaki bir ülkedeki şirketlere kaydırılmasıdır. Farshoring'in tersidir ve offshoring'in özel bir şeklidir. Nearshoring, geleneksel offshoring'in engellerini azaltmak için süreçleri dış kaynak olarak kullanmak isteyen şirketler için en ideal çözümleri sunar. Friendshoring, bir şirketin iş ortaklarını veya tedarikçilerini kalite, fiyat veya diğer önemli faktörlere göre değil, onlarla olan kişisel ilişkilerine göre seçmesiyle ilgilenen bir yaklaşımdır. Friendshoring durumunda, iş ortakları seçilirken siyasi, ekonomik ve askeri değerlerin paylaşılması söz konusudur. (<https://www.easycargo3d.com/tr/blog/reshoring-nearshoring-friendshoring-onshoring-ve-offshoring-hangisini-secmeli/>)

⁴ Çin ve ABD arasındaki teknoloji ve finans ayrışması derinleşebilir; ülkeler, sadece gümrük vergileriyle değil, aynı zamanda ihracat kontrolleri, yatırım yasakları ve kara listeler yoluyla da birbirlerine baskı uygulamaya başlayabilir. Bunun emareleri şimdiden görülüyor: ABD, TikTok gibi Çin teknolojilerine yönelik yaptırım baskısını sürdürürken, Çin de ABD'li şirketleri "güvenilmez" ilan ederek teknoloji alanında misilleme zemini hazırlıyor.

Çin, uzun süredir döviz kuru yönetimini ihracat rekabetçiliğinin bir unsuru olarak kullanan bir ülke. 2025 tarifeleri sonrasında **Pekin'in de Yuan'ı kontrollü biçimde değer kaybettirmeye göz yumabileceği konuşuluyor**. Daha önce 2019'da ABD ile ticaret gerilimi tırmandığında Çin, Yuan'ın dolar karşısındaki değerinin psikolojik eşik sayılan 7 seviyesinin üzerine çıkmasına izin vererek ihracatçıları rahatlatmaya çalışmıştı. **Benzer şekilde, %34'lük ek verginin yükünü hafifletmek için bu yıl da Çin Merkez Bankası'nın piyasa müdahaleleriyle Yuan'ı biraz daha zayıflatabileceği sinyalleri alındı**. Trump yönetimi ise Çin'i **"kur manipülatörü"** olarak damgalama tehdidini zaman zaman yineleyerek Pekin'i bu cephede sıkıştırmaya çalışıyor. Bu karşılıklı hamleler, iki ülke arasında ticaret kadar döviz piyasalarında da bir meydan okuma yaşandığını gösteriyor. Avrupa ve Japonya gibi ABD tarifelerinden etkilenen müttefik ekonomiler ise daha örtülü biçimde kur silahını gündeme getiriyor. Avrupa Merkez Bankası (AMB) ve Japon Merkez Bankası'nın, küresel belirsizlikler karşısında parasal gevşemeyi sürdürme veya gerekirse artırma eğiliminde olmaları, dolaylı da olsa **Euro ve Yen'in değerini düşük tutarak ihracatı destekleme amacını taşıyor**. Nitekim tarife haberlerinin ardından euro, dolar karşısında hızla değer kaybetti ve oynaklığı arttı. Japonya cephesinde ise, küresel panik dönemlerinde yen genellikle güvenli liman olarak değerlendirildiği için hükümet, **Yen'in aşırı değer kazanmasını önlemeye odaklanmak zorunda kalabilir**. Zira güçlü yen, Japon ihracatçıları daha da zor duruma sokacaktır. Bu nedenle Japon yetkililer, gerekirse döviz piyasasına doğrudan müdahale edebileceklerini ima ederek "aşırı kur dalgalanmalarına müsamaha göstermeyeceklerini" belirtiyorlar. **Güney Kore, Tayvan gibi ihracat odaklı Asya ekonomileri de benzer şekilde, paralarının değerini rekabetçi tutmak için gerektiğinde döviz rezervlerini kullanma veya sermaye hareketlerini kontrol altına alma planları yapıyor**.

Kur savaşlarının dinamiği, ticaret hamlelerinin yarattığı etkinin birbirini nötralize etmeye çalışması olarak özetlenebilir. Yani bir ülke tarifelerle karşı tarafa ekonomik zarar vermeye çalışırken, hedef olan ülke döviz kuru silahını kullanarak bu zararı azaltmaya çalışır. **Ancak bu durum, küresel finansal piyasalarda oynaklığı artırır ve belirsizliği besler**. Nitekim tarife açıklamalarıyla birlikte döviz piyasalarında keskin hareketler görüldü; dolar, euro ve diğer önemli paritelerde normalde haftalar alacak değer değişimleri saatler içinde yaşandı. Reuters verilerine göre, euro/dolar paritesinin bir aylık ima edilen oynaklığı %10 seviyesine çıkarak son iki yılın zirvesine ulaştı. Dolar endeksi ise bir gün içinde altı aylık dip seviyesinden tekrar yükselişe geçecek kadar sert dalgalanarak "istikrarsız bir seyir" izledi. **Bu koşullar altında, merkez bankaları da ikilemde kalıyor: Bir yandan enflasyon riskleriyle mücadele etmeleri gerekirken, diğer yandan kur avantajını yitirmemek için gevşek para politikasını sürdürmeye çalışıyorlar**.⁵

Bu belirsizlik ortamında, rekabetçi devalüasyonlara dayalı bir döngünün başlaması en büyük risklerden biri. Tarihsel olarak 1930'lardaki Büyük Buhan döneminde ülkelerin hem tarifelerle hem de para birimi devalüasyonlarıyla birbirlerine üstünlük sağlamaya çalıştığı ve bunun tüm dünyayı resesyona sürüklediği biliniliyor. **2025'te benzeri bir sarmala girilmesi durumunda, kur istikrarsızlığının finans sistemine yayılması (örneğin gelişen ülkelerde döviz borç krizleri) gibi sonuçlar ortaya çıkabilir**. Bu nedenle çoğu ekonomist, ticaret anlaşmazlığının kur savaşına dönüşmeden çözülmesinin kritik olduğunu vurguluyor. Aksi halde, **tarifelerin getirdiği yük kadar, petrol fiyatlarındaki düşüş ve kur cephesindeki dalgalanmaların da küresel ekonomiye darbe vuracağı ve toparlanmayı zorlaştıracığı uyarıları yapılıyor**.

Önlemler

Küresel ölçekte tırmanan ticaret gerilimine karşı ülkeler bir dizi önlem almış durumda ve gelecekte de alabilecekleri çeşitli tedbirler bulunuyor. **Şu ana kadar devreye giren önlemlere bakıldığında, ilk akla gelenler misilleme amaçlı tarifeler ve diplomatik girişimler oldu**. Çin, ABD'nin hamlesine anında karşılık vererek tüm ABD mallarına %34 ek vergi koyduğunu ve stratejik öneme sahip nadir element ihracatına kısıtlamalar getirdiğini duyurdu. Bu, ABD'ye baskı yaratmak için tasarlanmış bir önlemdi çünkü **ABD'nin yüksek teknoloji, savunma ve yeşil enerji sektörleri Çin'in nadir elementlerine bağımlı durumda**. Avrupa Birliği ise misillemeden önce müzakere kozunu kullanmayı tercih etti; **AB Komisyonu, Washington ile görüşmeler yaparak tarife kararının geri alınmasını veya sınırlandırılmasını talep etti**. Aynı zamanda DTÖ nezdinde hukuki süreç başlatmak için hazırlık yapılıyor. Her ne kadar DTÖ'nün temyiz organı ABD tarafından işlevsiz bırakılmış olsa da AB uluslararası kurallara bağlılığını göstermek adına bu adımı atma niyetinde.

⁵ FED, Trump tarifelerinin enflasyonu artırabileceğini kabul etmekle beraber duruma hemen faiz artırarak tepki vermek istemiyor, çünkü ekonomik büyümeyi de desteklemek zorunda.

ABD'nin yakın müttefiklerinden **İsrail ve Japonya, tarifelerin kendilerine yönelik kısmını hafifletmek amacıyla doğrudan Washington'la temasa geçtiler.** İsrail Başbakanı Benjamin Netanyahu, ülkesine uygulanan %17'lik tarife artışını görüşmek üzere Washington'a ziyaret planlarken, Japonya Başbakanı Trump'la telefon görüşmek için yoğun diplomasi yürüttü. Vietnam, kendisine %46 gibi yüksek bir tarife konulmasının hemen ardından ABD ile bir ticaret anlaşması müzakeresine başlamayı kabul ederek önlem aldı ve olası yaptırımları diplomasiyle yumuşatma yoluna gitti. **Kanada, Trump'ın son tarifelerinden muaf tutulsa da ABD ile imzalanan USMCA anlaşması kapsamında ortaya çıkan belirsizlik nedeniyle şimdiden istihdam kayıpları yaşamaya başladı; bu da Ottawa'yı ABD'ye karşı önleyici tavizler vermeye yönelteceği güçlü hale getiriyor.**

Gerçekten de Kanada ve Meksika, ABD'den gelen baskıları azaltmak için kendi ihracatlarını ABD'nin istediği şekilde düzenlemeyi (örneğin belirli ürünlerde ihracat kısıtlaması veya kota uygulaması) kabul ettiler.

Muhtemel Gelişmeler

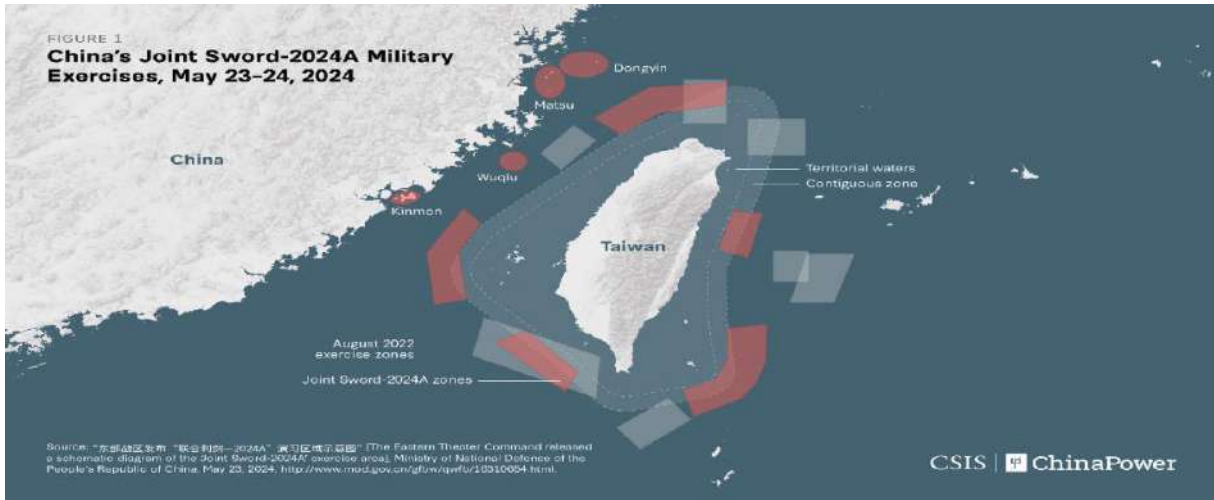
Alınan önlemler ticaret savaşının kendisini sonlandıramayacak ve sadece hasarı hafifletmeye yarayacak olsa da alınan ve alınabilecek önlemler yelpazesi oldukça geniş. Misilleme tarifelerinden diplomatik pazarlıklara, hukuki girişimlerden ulusal destek programlarına kadar birçok araç devreye sokuluyor. Her aktör, kendi ekonomik kırılganlıklarına ve kozlarına göre bu araçları kullanmakta. Kimi sert misillemeyle karşılık verip caydırıcılık peşindeyken, kimi yapıcı müzakereyle sorun çözmeyi umuyor. Ancak tüm bu önlemlere rağmen, nihai çözüm için karşılıklı taviz ve yeni bir dengenin kurulması gerekeceği genel kabul görüyor.

- **Müzakere ve Yeni Anlaşmalar:** Birçok ülke, ABD ile ikili görüşmeler yaparak tarifelerin kapsamını daraltmaya veya muafiyetler elde etmeye çalışacaktır. Örneğin AB, ABD'ye sanayi tarifelerinin karşılıklı sıfırlanacağı sınırlı bir ticaret anlaşması teklif edebilir. **Japonya ve Güney Kore, ABD'ye daha fazla Amerikan ürünü ithal etmeyi (örneğin ABD'den LNG gazı alımını artırmak gibi) taahhüt ederek "kazan-kazan" formülleri arayacaktır.** Gelişmekte olan ülkelerden Hindistan, ABD'den ithal ettiği bazı tarım ürünlerinde gümrük indirimine gidip karşılığında kendi bilişim hizmetlerine erişim istemek gibi pazarlıklarla tarifeyi düşürmeye çalışabilir. **Kısacası, Trump yönetiminin "her ülke ile ayrı pazarlık" yaklaşımına uygun olarak, etkilenen ülkeler bire bir anlaşmalarla sorunu hafifletme yoluna gidebilir.**
- **Uluslararası Platformlar:** Tarife savaşından rahatsız olan ülkeler, çok taraflı platformlarda konuyu gündeme getirecektir. G20 zirveleri ve bölgesel toplantılarda, ABD'ye tarifeleri gözden geçirmesi için diplomatik baskı oluşturma çabaları görebiliriz. Özellikle AB, Çin, Hindistan gibi aktörler G20'de bir araya gelerek küresel ekonomiye zarar veren bu adımların çekilmesini talep eden ortak bildiriye öncülük edebilir. Dünya Ticaret Örgütü bünyesinde, ABD'nin adımının kurallara aykırı olduğunu tescil ettirmek için paneller kurulabilir; zaten AB ve Çin bu konuda DTÖ'ye başvurma hazırlığında. **Her ne kadar DTÖ'nün yaptırım gücü sınırlı olsa da böyle bir karar hukuki zemin oluşturarak misillemelerin meşruiyetini artırılmasını sağlayabilir.**
- **Misilleme Genişletme:** Şu ana dek misillemeler daha çok gümrük vergisi şeklinde oldu. Ancak ileride ülkeler başka alanlarda da misilleme düşünebilir. Örneğin Çin, ABD'ye karşı seyahat uyarıları çıkarabilir, Amerikan ürünlerine tüketici boykotu teşvik edebilir veya ABD'li şirketlerin Çin'deki faaliyetlerine idari zorluklar getirebilir. **Avrupa, ABD'den ithal edilen ikonik ürünlere (Texas viskisi, Harley-Davidson motosikletleri gibi) seçici vergiler koyarak siyasi baskı yaratmayı planlayabilir.** Ayrıca AB'nin de nadir madenler veya kritik hammadde ihracatında ABD'ye öncelik tanınamama gibi dolaylı misilleme seçenekleri bulunuyor. **Gelişmekte olan bazı ülkeler (örneğin Brezilya), ABD'den yapılan kamu alımlarında Amerikan şirketlerine karşı kısıtlamalar getirerek veya ihalelerden menederek yanıt verebilir.**
- **İç Destek Paketleri:** Tarife savaşının olumsuz etkilerini hafifletmek için ülkeler iç ekonomik destek programları uyguluyor. ABD, ilk tarife savaşında yaptığı gibi çiftçilere ve ihracatçılara mali destek vermeyi gündemine aldı. Nitekim Beyaz Saray, tarife açıklamasından hemen sonra gelen istihdam verilerinin beklenenden iyi olmasını kendi politikalarının başarısı gibi sunarken, olası kayıplar için de **federal bütçeden sübvansiyonlar** hazırladı. Çin hükümeti, ihracatçılara vergi iadesi oranlarını yükselterek ve iç pazara satışları teşvik eden sübvansiyonlar vererek tarife yükünü azaltmaya çalışıyor. Avrupa Komisyonu, etkilenen sektörler için **"uyum fonu"** oluşturma niyetini açıkladı; bu fondan özellikle otomotiv ve tarım alanında ABD pazarına bağımlı üreticilere mali destek sağlanacak. Japonya ve Güney Kore de kendi şirketlerinin ABD'ye ihracatta yaşayacağı kayıpları telafi etmek üzere **düşük faizli kredi** programları ve vergi indirimleri hazırlıyor.
- **Yapısal/Rekabetçi Önlemler:** Bazı ülkeler, rekabet güçlerini artırarak tarife etkisini kırma yoluna gidebilir. Örneğin Çin, **"Made in China 2025"** hedefleri doğrultusunda **teknolojik yatırımları hızlandırıp ABD'ye bağımlılığı azaltmayı ve yüksek katma değerli ürünlerle tarife maliyetini müşteriye yansıtmadan absorbe etmeyi planlıyor.** Avrupa, benzer şekilde sanayi politikaları geliştirerek kilit sektörlerde üretimi güçlendirme ve çeşitlendirme arayışında. **Bir yandan da tedarik zincirlerini kısaltmak (örneğin bazı kritik ara malları Çin yerine daha yakın ülkelerden tedarik etmek) gibi adımlar atılıyor.** Brezilya, Hindistan gibi ülkeler de iç piyasada ithal ürünlere bağımlı olunan alanlarda **yerli üretimi teşvik ederek** uzun vadede **gümrük şoklarına karşı direnç kazanma stratejisi** izleyebilir.

Küresel Güvenlik ve İstikrar Üzerindeki Etkiler

Trump'ın yeni tarifeleri sadece ekonomik dengeleri değil, küresel **güvenlik dengesini ve uluslararası siyasetin dokusunu** da etkiliyor. Ticaret savaşının uzaması halinde, dünyada bloklar arasındaki güven bunalımı derinleşebilir ve bu da yanlış hesaplar yapma riskini artırır. **İkinci Dünya Savaşı sonrası oluşan liberal düzen hem ekonomik serbesti hem de güvenlik ittifaklarıyla şekillenmişti; şimdi ekonomik sacayağının sarsılması, güvenlik sacayağını da zayıflatıyor.** Birçok devlet adamı, ticaret gerilimlerinin kontrolden çıkmasının jeopolitik istikrara kalıcı zarar verebileceği uyarısında bulunuyor. Bu nedenle **ticaret barışının yeniden tesis edilmesi, sadece ekonomik refah için değil, küresel barış ve istikrarın korunması için de kritik bir hedef haline gelmiş durumda. Orta vadede;**

- Ekonomik alandaki bu büyük çaplı anlaşmazlık, küresel güvenlik mimarisine ve jeopolitik istikrara da yankı yapan sonuçlar doğuruyor. Öncelikle ABD ile Çin arasındaki ticaret savaşı, iki ülke arasındaki geniş kapsamlı stratejik rekabetin bir cephesi olarak görülüyor. Ekonomik gerilim arttıkça, taraflar arasındaki **güven bunalımı derinleşebilir** ve bu durum askeri ve diplomatik alanlara da sıçrayabilir.⁶
- Bu, ekonomik kavga'nın güvenlik boyutunu net biçimde ortaya koyuyor. İleride ticaret anlaşmazlığı çözülmez ve daha da kötüleşirse, **Güney Çin Denizi'nde veya Tayvan Boğazı'nda askeri gerilimlerin tırmanmasından endişe ediliyor**. Zira ekonomik yollarla baskı sonuç vermezse, büyük güçlerin güç göstermeye diğer alanlarda yönelebileceği değerlendiriliyor. Müttefik ilişkileri de bu süreçte sınanıyor. ABD'nin ticaret tarifeleri, geleneksel müttefikleri olan AB, Japonya ve Güney Kore'yi de hedef aldığı için **Batı ittifakı içinde sürünmelere yol açtı**. Özellikle ABD-Avrupa ilişkilerinde bir çelişki ortaya çıkıyor: **Bir yandan NATO çerçevesinde Rusya'ya karşı birlikte hareket etmeleri gereken müttefikler, diğer yandan ekonomi alanında karşı karşıya geliyorlar**. Bu durum, transatlantik ilişkilerde güven erozyonuna neden olabilir.⁷ Nitekim Fransa Cumhurbaşkanı Macron, **"ticaret savaşı kimsenin çıkarına değil, vatandaşlarımızı korumak için birlik olmalıyız"** derken bir bakıma Batı içi dayanışmanın önemini vurgulamak zorunda hissetmiştir. **Avrupa ülkeleri ticari ihtilaf nedeniyle ABD'ye güvensizlik duymaya başlarsa, Çin ve Rusya gibi aktörlerle daha fazla yakınlaşma veya en azından daha bağımsız bir çizgi izleme arayışına girebilirler. Bu ise küresel güç dengelerini ABD aleyhine değiştirebilir.**⁸
- Son dönemde Suudi Arabistan'ın BRICS iş birliğine ilgi göstermesi ve Çin'le enerji ticaretini **Petro dolar dışında yapma adımları**, bazı stratejik sapmanın emareleri olarak okunabilir. Askeri harcamalar ve teknoloji rekabeti de ticaret savaşından etkileniyor. ABD ve Çin'in karşılıklı uyguladığı teknolojik kısıtlamalar (yarı iletken ihracat kontrolleri, telekom ekipmanı yasakları) aslında ekonomik olduğu kadar askeri teknoloji yarışının parçası. **Bu kısıtlamalar uzadıkça, her iki ülke de savunma ve ileri teknoloji alanlarında öz yeterlilik için devasa bütçeler ayırmak zorunda kalacak. Bu durum, silahlanma yarışı ile ekonomik savaşın iç içe geçtiği karmaşık bir ortama işaret ediyor.** Diğer ülkeler de bu yarışta pozisyon almak durumunda kalabilir.⁹
- Avrupa, ABD'nin yanında Huawei gibi Çin teknoloji devlerine sınırlamalar getirerek güvenlik entegrasyonunu sürdürdü, fakat tarifelerden sonra Avrupa'da **"stratejik özerklik"** söylemi güçlendi. **AB, savunma sanayi ve kritik teknolojilerde ABD'ye bağımlılığı azaltmayı tartışmaya başladı. Bu, uzun vadede NATO ittifakında bile bazı ayrışmalara yol açabilir.** Küresel istikrar açısından bakıldığında, büyük ekonomilerin çatışması özellikle kırılgan ve gelişmekte olan ülkeleri zor durumda bırakıyor. Küresel ticaret hacmi daralır, zaten borç sorunu yaşayan düşük gelirli ülkelerin ihracat gelirleri düşerek ekonomik kriz riskini yükseltebilir. Artan belirsizlik ve finans piyasalarındaki oynaklık, 1990'larda Asya'da yaşanan türden bölgesel finans krizlerini ve yeni ittifak/güvenlik ihtiyaçlarını tetikleyebilir.¹⁰
- İklim değişikliğiyle mücadele, pandemi hazırlıkları, uluslararası terörizmle ortak çaba gibi alanlarda büyük güçlerin iş birliği yapması gerekirken, aralarındaki güvensizlik zaten asgari şartları oluşmamış **bu iş birliklerinin çabalarını rafa kaldırabilir.**¹¹ Çok taraflı kurumların zayıflaması halinde, her ülke kendisinin belirleyeceği çözümlere giderse, uluslararası hukuk ve normların da aşınmasının derinleşmesi riskinin başka sorunları tetiklemesi ihtimali var.

⁶ Ticaret savaşının şiddetlendiği bu dönemde Çin, Tayvan meselesinde tavrını sertleştirip ABD'li savunma şirketlerini hedef almış; ABD'nin Tayvan'a silah satışına dahil olan firmaları kendi "kara listesine" ekleyerek misilleme yapacağını göstermiştir.

⁷ Avrupa kamuoyunda, "ABD'nin ekonomik çıkarları uğruna Avrupa'nın zarar gördüğü" algısı güçlenirse, bu NATO içinde siyasi uyumu olumsuz etkileyebilir.

⁸ Halihazırda Rusya-Ukrayna savaşı konusunda ABD ile ortak tutum alan Avrupa, ekonomik çıkarları zarar gördüğünde Rusya'ya uygulanan sert yaptırımları sürdürme konusunda daha az istekli hale gelebilir ki bu durum Moskova'nın işine yarar. Benzer şekilde, Orta Doğu'da Suudi Arabistan gibi ABD müttefikleri, Trump'ın tarifeleriyle petrollerine %10 vergi konmasından hoşnutsuzluk duyabilir ve buna tepki olarak Çin ve Rusya ile ilişkilerini derinleştirmeyi seçebilirler.

⁹ Güney Kore ve Japonya, ABD ile teknoloji ittifakını güçlendirirken Çin pazarını kaybetmemeye çalışacaklar, ancak güvenlik kaygıları ağır basarsa Çin ile teknolojik iş birliğini kısıtlayabilirler.

¹⁰ Bazı Afrika ve Latin Amerika ülkeleri, Çin'in kendilerinden emtia alımını azaltmasından veya ABD'nin küresel likiditeyi kısımasından olumsuz etkileniyorlar. Bu ekonomik sıkıntılar, söz konusu bölgelerde sosyal ve politik istikrarsızlıklara yol açma potansiyeli taşıyor (yüksek gıda ve enerji fiyatlarıyla birleşen gelir kaybı, halk protestolarını tetikleyebilir).

¹¹ ABD-Çin arasında bir ticaret anlaşmazlığı varken, iklim değişikliği üzerine anlamlı bir mutabakata varmaları zorlaşır; oysa bu iki ülke sera gazı salımında başı çekiyor. Benzer şekilde BM Güvenlik Konseyi'nin daimî üyeleri ABD ve Çin, ticaret yüzünden gerilimiyken Suriye veya Kuzey Kore gibi krizlerde ortak tavır almak yerine vetolarla birbirlerini engelleyebilir.

Ortaya Çıkan Yeni Fırsatlar ve Riskler

Küresel ekonomik ve jeopolitik dengelerdeki bu sarsıntı, beraberinde bir dizi yeni fırsat ve riski de getiriyor.

Riskler:

- Dünya ekonomisinin resesyona sürüklenme olasılığı belirgin şekilde arttı.
- JP Morgan gibi küresel finans kuruluşları, ticaret savaşının alevlenmesiyle 2025 sonunda dünya ekonomisinin resesyona girme ihtimalini %60'a çıkardıklarını duyurdu.
- Ticaret belirsizliği devam ederse yatırımların durması, üretimin yavaşlaması ve işsizliğin artmasıyla küresel büyüme ciddi darbe alacak.
- Artan oynaklık, hisse senetlerinden tahvillere pek çok varlıkta sert değer hareketlerine yol açarak finansal istikrarı muhtemelen tehdit edecek.
- ABD'nin kredi itibarını ölçen CDS primleri yükselişe geçti, bankalar arası piyasada risk göstergeleri kötüleşmeye devam etme olasılığı kapıda.
- Gelişmekte olan ülkelerin para birimleri ve borsaları yatırımcıların riskten kaçınma eğilimiyle baskı altında; kimi ekonomiler yoğun sermaye çıkışı riskiyle karşı karşıya. Bu koşullar, yeni bir borç krizi veya finansal kriz tetiklenebileceğine dair endişeleri doğuruyor.
- Uzun vadeli küresel yüksek enflasyon ve durgunluk (stagflasyon) ihtimali yüksek.
- Tarifeler, ülkelerin ithal ürün maliyetlerini artırdığı için enflasyonist baskı artacak.¹²
- **Gıda, giyim, elektronik** gibi geniş bir yelpazede fiyat artışları tüketici güvenini zedeleyip talebi kısabilir.
- Merkez bankaları enflasyonu kontrol etmek için faiz yükseltirse bu kez yatırım ve tüketim daha da düşerek ekonomik durgunluk derinleşebilir.
- Ekonomiler bir tarafta durgunluk, diğer tarafta yüksek enflasyon sarmalına girme riskiyle karşı karşıya.
- Jeopolitik riskler bağlamında ticaret savaşı, küresel güçler arası gerilimi artırarak yanlış hesaplanmış **politik/popülist adımlar** ya da diplomatik kopukluklar riskini yükseltti.¹³

Fırsatlar:

- Bazı ülkeler ve bölgeler üretim ve ticaretin yeniden yönlendirmesinden fayda sağlayabilir.
- ABD ile Çin'in karşılıklı engeller koyması, aradaki ticaretin **üçüncü ülkelere kaymasına** yol açacak. (İlk ticaret savaşı dalgasında Vietnam gibi ülkelerin ABD pazarında pay kazandığı görülmüştü)
- Vietnam hedef olduğundan, onun yerini **Malezya, Bangladeş, Meksika** gibi ülkeler alabilir.
- Özellikle Meksika büyük bir fırsatın eşiğinde: ABD'nin yanında konumlanan ve USMCA sayesinde imtiyazlı erişime sahip **Meksika, Çin'den ithal edilemeyen birçok ürünü ABD'ye satmak veya ABD'li şirketlerin üretimini çekmek için ideal aday haline geldi. (ABD'yle tedarik zinciri entegrasyonunu derinleştirmek üzere çalışmalar başlamış durumda; zamana bağlı olarak Kuzey Amerika'da üretim patlaması yaşanabilir.)**
- Benzer şekilde **Hindistan, Batılı ülkeler nezdinde Çin'e alternatif güvenilir tedarikçi olarak öne çıkıyor** ve bu süreçten orta vadede yatırım çekerek kazançlı çıkabilir.
- Kimi yerel üreticiler, ithalatın pahalılaşmasıyla **iç pazarda rekabet avantajı** yakalayabilir.¹⁴
- Avrupa'da tarım sektöründe Amerikan ürünlerine alternatif yerli ürünler teşvik edilerek çiftçiler korunurken, tarife sonrası dönemde yeni ihracat pencereleri de doğabilir. **Bu kapsamda AB'nin Çin'e tarım ihracatı artabilir.**
- Teknoloji alanında kendi kendine yeterlilik çabaları, ilgili sektörlerde büyük kamu yatırımları getirdiğinden, **yerli yenilikçi şirketler için finansman ve büyüme fırsatları doğuyor.**
- ABD'nin CHIPS ve Enflasyon Azaltma Yasası gibi hamlelerle başlattığı süreç, ticaret savaşının baskısıyla daha da hızlanabilir; **böylece yarı iletken, elektrikli araç, batarya gibi alanlarda hızlı gelişmeler yaşanabilir.**
- Mevcut DTÖ kuralları günümüzün problemlerine çözüm üretmekte yetersiz kalıyordu; belki de bu kriz, küresel ticaret kurallarını güncellemek için bir fırsat yaratabilir.
- Kısa vadede değil fakat orta-uzun vadede; ABD, AB, Çin gibi aktörler belli tavizler vererek yeni bir küresel ticaret anlaşması müzakere etme ihtiyacı duyabilirler.
- Sistemik risk de yaratabilirse de **küresel para sisteminin reformu** tartışılabilir hale gelebilir.¹⁵
- İş dünyasının adaptasyon kabiliyeti sayesinde tüketiciler ve piyasalar için de bazı olumlu sonuçlar çıkabilir.¹⁶
- Küresel şirketler, artan maliyetleri dengelemek için verimlilik artırıcı teknolojilere yatırım yapmaya hız verebilir. **Robotik otomasyon, yapay zekâ ile süreç optimizasyonu gibi alanlara yönelim artabilir.**¹⁷

¹² ABD'li ve Avrupalı tüketiciler, zamlarla karşılaşmaya başladılar; ABD'de üst segment bir akıllı telefonun fiyatının tarifeler tam yansırca 2.300 dolara çıkabileceğini öngörüyor.

¹³ ABD-Çin geriliminin artması, Tayvan, Güney Çin Denizi veya Kore Yarımadası gibi hassas bölgelerde istenmeyen kazaların veya lokal çatışmaların fitilini ateşleyebilir. Keza Rusya, Batı ittifakındaki çatlağı fırsat bilip Ukrayna'daki tutumunu sertleştirebilir ya da başka meydan okumalara girişebilir. Ortadoğu'da İran ve Suudi Arabistan gibi aktörler, yeni bloklaşmalar ışığında pozisyonlarını sertleştirebilirler.

¹⁴ ABD'de çelik ve alüminyum üreticileri, ithal ürünlere getirilen ek vergiler sayesinde pazar paylarını artırma şansı yakaladı.

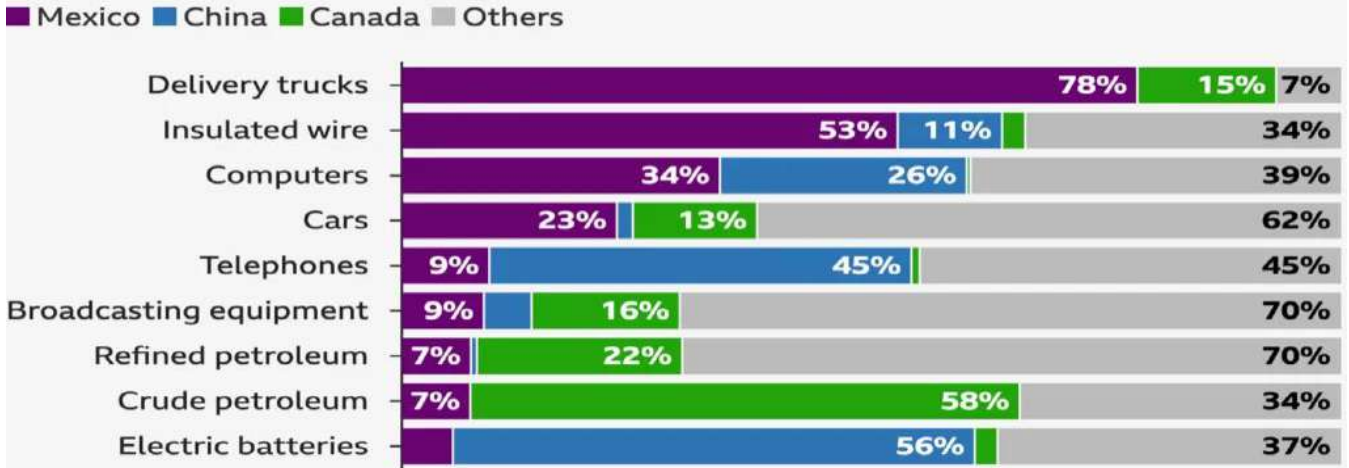
¹⁵ BRICS ülkelerinin kendi aralarında takas mekanizmaları kurma, yeni bir rezerv para yaratma fikri uzun zamandır konuşuluyordu; dolar merkezli sistemden rahatsız aktörler şimdi bu fikirleri hayata geçirmek için daha istekli olabilir. Eğer başarılı olunursa, bu da uluslararası finans mimarisinde rekabeti ve istikrarı artıracak bir yenilik olabilir.

¹⁶ Şirketler rekabet güçlerini korumak için inovasyona sarıldıkça, uzun vadede verimlilik artışları ve yeni teknolojik sıçramalar görebiliriz. Bu da global ekonomik büyümeye ileride pozitif katkı yapabilecek bir faktör.

¹⁷ ABD Hazine Bakanı, borsalardaki düşüşü kısmen Çin'in beklenmedik bir yapay zekâ atılımına (DeepSeek adlı araca) bağlayarak, teknolojik rekabetin önemine dikkat çekti.

Trump's tariffs: Which products will be affected?

Key items imported to the US from Mexico, China and Canada in 2024

Source: US Census Bureau • BBC calculations based on item's customs value in US\$
2024 data through November

B B C

Sonuç Yerine

Trump'ın 2025 tarifeleri Dünya ekonomisini ve siyasetini ciddi bir türbülansa sokma potansiyeli taşıyor. Riskler, eğer doğru yönetilmezse, küresel refah ve istikrar için olumsuz bir döneme işaret ediyor. Ticaret hacminin daralacağı, güvenlik rekabetinin kızışacağı, kurumların zorlanacağı bir tablo bu. Ancak bu zorluklar içinde yeni fırsatlar ve çözüm yolları da filizleniyor. Ülkeler ve şirketler yeni duruma uyum sağladıkça, üretim ve ticaretin yön değiştirmesiyle bazı ekonomiler beklenmedik kazançlar elde edebilir, teknolojik atılımlar hızlanabilir. Dünya, bir yandan ekonomik milliyetçiliğin güçlendiği bir döneme girerken, diğer yandan bunun yarattığı boşluğu doldurmak için yeni iş birliği ve yenilikçi adaptasyon çabalarına sahne oluyor. Kritik olan, bu fırsatların değerlendirilip risklerin yönetilebilmesi için ulusal ve uluslararası düzeyde akılcı politikalar geliştirebilmek. Türkiye dahil küresel ekonominin aktörleri, rekabet ile iş birliği arasındaki dengeyi yeniden kurabildikleri takdirde, mevcut kriz bir dönüşüm fırsatına dönüşebilecektir. Aksi halde, kazanımı olmayan bir ticaret ve kur savaşının uzun süreli tahribatıyla karşı karşıya kalınacak. Bütün bunların dışında yeni kaynak ve nadir hammaddeye erişen ve bunu üretime dönüştürenlerin avantajlı olacağı bir dönem kapıda. Bu konuda yerel, bölgesel ve global aktörlerin göstereceği her türlü çaba küresel istikrarı öncekinden daha süratli olarak pozitif ve negatif yönden çok boyutlu olarak "derinden" etkileyecek.

FAYDALANILAN VE AĞI İLE DESTEKLENEN KAYNAKLAR

<https://www.reuters.com/markets/us-starts-collecting-trumps-new-10-tariff-smashing-global-trade-norms-2025-04-05>

<https://www.brookings.edu/events/global-responses-to-an-american-reset-of-international-trade>

<https://www.reuters.com/markets/europe/europe-prepares-response-trump-tariffs-global-markets-plunge-2025-04-04>

<https://www.reuters.com/markets/wall-street-fear-gauge-jumps-8-month-high-stocks-sell-off-2025-04-04>

<https://www.reuters.com/world/china/china-says-market-has-spoken-after-us-tariffs-spark-selloff-2025-04-05>

<https://flow.db.com/>

<https://www.thomsonreuters.com/en>

Prof.Dr. Murat KOÇ / Çağ Üniversitesi Bölgesel Güvenlik Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi